

OSMANLIDAN-GÜNÜMÜZE

İHALE YASALARI

Şevket ÇORBACIOĞLU, İnş.Müh.
Türk Mühendisler Birliği Başkanı

İhale; kuvvet, takat anlamındaki Arapça "Havl" sözcüğünden gelmektedir. İhale sözcüğü her ne kadar "kuvvet" anlamını taşıyorsa da, ülkemizde yasası dahil kendisinin pek kuvvetli olduğu söylenemez. İhale'nin sözlük anlamı: "Bir işin, birçok istekliden şartlara en uygun teklifte bulunana verilmesi..." ihale yasasına gelince; Bunu tanımlayabilmemiz için önce Devlet'in ve kurumlarının mal alım ve satımındaki veya bir iş yaptırmadaki yöntemine bakmak zorundayız. Devlet böylesi bir hizmet akışını kesinlikle bireyci serbestlikle ve yönemsizlikle gerçekleştirmez. Devletin: Malı en ucuza kim satarsa ondan satın almak veya işi en ucuza kim yaparsa ona yaptırmak ve satılacak mallarda en çok fiyat verene satmak amacıyla "GENEL ARTIRMA VE EKSİLTME YÖNTEMİ" ne gider. Her ülkede olduğu gibi bizdeki Devlete ait EKSİLTME işleri de; "ARTIRMA, EKSİLTME VE İHALE KANUNU" adı altında yapılmaya başlandı. Burdan hareketle ihale yasasını tanımlayabiliriz; "Genel bütçe, katma ve özel bütçelerle idare edilen dairelerin alma, satma, yaptıma, keşfettirme, kiraya verme, kiralama ve benzeri işlerle yaptıma yöntemi" İşte bu yöntem ülkemizde ilk kez 02.06.1934 tarihli ve

2490 sayılı kanunla belirlenmiştir. Yalnız döner sermayeli kurumların ticari işleri ile sermayesinin yarısından fazlası devlete ait olan kurumların yapı ve onarım işleri için bu kanun hükmünün uygulanması zorunlu değildir. Kanunun (2490) koyduğu yönetime göre satın alınacak ve satılacak mal ve yaptırılacak iş hakkında önceden bir şartname yapılır. Önemli noktalar (herkesçe bilinmesi için) ilan edilir. İşin içeriği ve önemine göre dört yöntemden biri uygulanır; "Kapalı zarf yöntemi, Açık artırma ve eksiltme yöntemi, sınırlı eksiltme yöntemi, pazarlık yöntemi" Bir de "Emanet/ püremant yöntemi" vardır -ki burda iş yükleniciye verilmez, resmi kurumlar ve tüzel kişiler çalışanlar aracılığıyla işi kendileri yaptırırlar.

İhale ve yasanın tarihçesine değinmek gerekirse; önce tarihte ilk ihaleyi ve bu ihaleyi kazananı bulmak gerekmektedir. Daha doğrusu ilk satanı ve alanı.. Bunun içinde evrendeki insanın yaradılışına uzanma zorunluluğu var gibi... Elbetteki Ebül Beşer'e yani insanlığın babası olan Adem'e... Çünkü ancak böylelikle, ilk meta satıcısı İblis (Şeytan) ile alıcıları Adem ve Havva'yı, yani ilk alım-

satımı; doğrusu ilk ihaleyi görebilirsiniz. Bunun yasal olup olmadığını araştırdığınızda (yasak bir meyve alım ve satımı olduğu için) yasadışı olduğunu ve bu olgunun insan tarihindeki "ilk ihale yasası" olamayacağını görürsünüz. Bu işin Güldüşün boyutu. Gelelim ihale yasaının ülkemizdeki tarihçesine:

Devlet İhale Sisteminin ülkemizde; XV. Yüzyıl Osmanlısı'ndan gelen bir serüveni var. Evet yanlış okumadınız "ihale yasası" ülkemizde 500 yıllık bir geçmişe sahip.

İlk "ihale" olgusu XV. yy Osmanlı İmparatorluğu'ndaki halkın yönetiminin denetimindeki para kazanma sürecine sızmak istemesinden doğdu. İhale diye adlandırılabilen MUKATAA (kira karşılığı "kaynak" Toprak Kiralama) sistemi ile 1480'ler sonrasında her türlü tasarruf düzeyindeki kazanç kaynağının "ihale yoluyla" devredilmesi, bireye para kazanma olanağı sağladı. Bence ilk "İHALE YASASI" olarak kabul edilebilecek bu yöntemin işleyişi mukataa yöntemidir.

MUKATAA (OSMANLILARDA İLK İHALE YÖNTEMİ):

Merkezi yönetim; taşrada bulunan bir gelir kaynağını, kiraya birine bırakmak isteyince, o yerin kadısına başvurur. Bundaki amaç; önce kadıya bu iş için mali ve ahlaki yönden yeterli kişilerle ilgili bir rapor düzenletmektir. Kefillerin adları bulunan ve bu kefiller kadar kadıyı da sorumluluk altına sokan bu rapor, kiracı atanınca haber verme mektubu olarak kullanılmaktadır. Kadıya başvurulmasındaki ikinci amaç; Eyalet kayıtlarına göre, mukataanın tutarını saptamaktır. Mukataa konusu için birden çok isteklisi çıkarsa devlet burayı, defterde ileri sürülen tutar üzerinden artırmaya koyar. Kiracıya mültezim (götürü usul vergi toplayıcısı) denmektedir. Bunlara resmi bir bağit (sözleşme) belgesi, yani Osmanlı'daki adıyla Berat verilmekteydi. Devlet dairesi (kapı) bu sözleşme aracılığıyla MUKATAA bedelinin % 1,2'si oranında harç alır. Buna bu bedelin % 20'si oranında muhasebe harcı, % 25'de kalem harcı eklenmektedir.

1830'da başlayan ilk sanayileşme girişimleri ve ardından gelen 1838 Tanzimat Fermanı sonrası; "Şer-i Şerife (Kutsal Şeri Kanunlar)" ve "Kavanin-i münife (ulu kanunlar)" diye göklere çıkarılan, eski yasalara boyun eğmeden kaynaklanan kötü durum, "yeni yasa ve kurumlara" gereksinim doğurdu. Ekonomik ve sosyal yapıdaki değişimlere yönelik bu yaklaşım da; Değişimlere kapıyı açık tutabilmek için ulemayla ve eskilerle (yerleşik düzen) "Günümüzdeki gibi" ters düşmemeye özen gösterildiği için; MUKATAA yöntemi ancak 1857'de yenilenebildi ve 1857'de çıkarılan tüzükle o dönem kiralama ve satınalmalar (sınırlı hükümlerle de olsa) yürütülmeye başlandı. 10 Muharrem 1330 (1914) tarihli ek bir tüzükle; dağınık, ayrı ayrı satınalmaların ve bazı yapım işlerinin ilgili makamın izniyle ihale edilmeksizin yapılması için "1857 İHALE

YASASI'nın içeriği daha da genişletildi. İşte bu değişim süresi, kamu hizmet alanları arttıkça hızlanmaya başladı.

Anlaşıldığı gibi 500 yıllık bu süreç için önemli bir olgu olan "İHALE YASASI" hep değişmiş/değiştirilmiş ama istenilen olgunluğa ulaşamamıştır. Günümüz sonrası da ulaşacağı benzemiyor. Çünkü hala ülema ve yerleşik düzen sahiplerinden korkuyoruz. Günümüzün demokratik sosyal ve hukuk devletlerinde kamu hizmetleri yaşamın her alanında artış kaydetmektedir. Kamu hizmet alanları arttıkça resmi kuruluşların alım, satım, kira gibi işlerinde de artış olmakta, dolayısıyla kamu yararı daha fazla ön plana çıkmaktadır. Fakat biz hala Karaosmanoğlu, Çapanoğlu ve Tahir Paşa ailelerinin etkinliğindeki Osmanlı örkeklğini üzerimizden atamadığımız için sağlıklı bir ihale yasağını yaşama getiremedik.

Sonrasında; 4 Haziran 1919 tarihinde çıkan ve yasallığı 1921'de onaylanan kararname ile 1914 tarihli tüzüğe bir ilave yapıldı ve böylece merkezdeki devlet daireleriyle İstanbul'daki şubelerinin ve İstanbul'daki askeri kuvvetlerin gereksinimi olan ve 500 TL'yi aşan levazım ve eşyanın, Maliye Bakanlığına kurulmuş, birleştirilmiş (ortak) satınalma komisyonu (Tevhid-i Mübayaat K.) aracılığıyla sağlanması öngörüldü. 1921 yılında ki ek kararname ile de, dairelerin acil gereksinimleri konusunda bazı ayrıcalıklar getirildi.

Yukarıda adı geçen tüzük ulusal mücadele başlayınca uygulanmamaya başlandı. Çünkü ulusal mücadele anındaki gereksinimler, başkumandanlık emirleriyle ve bakanlar kurulu kararnameleriyle giderilmeye çalışıldı.

22 Nisan 1925 tarihinde 661 sayılı artırma, pazarlık ve ithalat kanunu yürürlüğe kondu. Bu yasa da: Hükümet adına yapılacak her çeşit satınalma, satma, kiraya verme, yapım, onarım, keşif, taşıma ve benzeri işlerin kapalı zarf, açık artırma ve eksiltme, pazarlık ve emanet yöntemlerinden hangisine dayanarak yürütüleceği hükümlere bağlandı. Sonrasında gereksinimlerden dolayı 661 sayılı yasaya ek olarak 1926 yılında sırasıyla 799,878 ve 1300, 1929 yılında 1540 ve 1933 yılında da 2338 sayılı kanunlar yürürlüğe kondu.

1925 yılından sonra, çoğu kanunda önemli değişiklikler yapılmış ve devlet kuruluş ve işlemleri daha çağdaş esaslara bağlanmış olmasına karşın, devlet alım satım yürütmeliklerinde böylesi gelişmeye koşut bir yenilik (değişim) yapılmamıştır.

Ülkemizin çağdaşlaşma sürecinde beliren gereksinimlerine yanıt verebilecek "İHALE YASASI" ancak 9 sene sonra, yani 1934 yılında yürürlüğe konabildi. Yasa 2723 sayılı Resmi Gazete'de 10 Haziran 1934 tarihinde yayımlandı. 10 Aralık 1934'de de "2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale" yasası

adı altında yürürlüğe girdi.

2490 sayılı kanun genç Cumhuriyetimizin ilk on yılının koşullarına ve gereksinimlerine göre hazırlanmış ise de zamanla büyüme sürecine giren ekonomimizin gereksinimleri karşısında yetersiz kalmıştır. Planlı kalkınma devresi bu yetersizliği daha da somutlaştırmıştır. Ülkemizin ekonomik ve idari yapılanmasında; İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında meydana gelen uluslararası ekonomik ilişkilerdeki yenilikler büyük değişim gereksinimleri doğurmuş, devlet alım ve satımlarında hızlı ve pratik yöntemlerin uygulanması adeta zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedenle; ilkin 2490 sayılı kanuna ek olarak, 24.04.1946 tarihinde 4876 sayılı kanun ile 41, 46 ve 50. Maddelerde öngörülen parasal sınırlar üç kat artırılarak o zamana göre önemli kolaylıklar sağlanmıştır. Fakat bu değişim de büyüyen gereksinimlere yanıt olamamıştır.

Yukarıda belirlediğimiz gibi T.C. kurulduktan sonra ilk 1925 yılında 661 sayılı "müzayede, münakaşa ve ithalat kanunu" çıkarılmış, bu kanunun gereksinimleri karşılayamaması üzerine, 1934 yılında 2490 sayılı "Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu" yürürlüğe konmuştu. Fakat bazı ek ve değişiklikler yapılarak tam 50 yıl uygulanan 2490 sayılı yasa; hizmet alanlarının çoğalması, uluslararası ilişkilerin gelişmesi, ülkemizin ekonomik, sosyal ve idari yapılarında meydana gelen değişiklikler nedeniyle gereksinimleri karşılayamaz hale gelmiştir.

2490'daki ek ve değişimlere kısaca değinmek istiyorum:

İlk değişime yer vermiştik. Daha sonra 2171 sayılı kanunun verdiği yetkiden ötürü, 26.01.1979 tarih ve 22 sayılı kanun hükmünde kararname ile, temel kanunun 2,5,7,14,16,19,25,27,36,41,46,50,60 ve 66. Maddeleri değiştirmiş ve 4876 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca, 2490 sayılı kanunun içerdiği katı hükümler, zaman kaybına neden olan gerekli görülen işlemler ve kamu gereksinimlerinin karşılanmasında ortaya çıkardığı güçlükler bazı kuruluşları (idareleri) bu kanun hükümlerinden kurtulmaya yöneltmiş ve özellikle yapım işlerinin 2490'na bağlı olmaksızın yürütülebilmesi için resmi kuruluşlar "Özel Kanunlarla" kuraldışı ayrıcalıklı yetkiler sağlamışlardır.

2490'DAN - 2886'YA

2490'ndaki böylesi değişimler ve özel kanunlarla alınan kuraldışı ayrıcalıklı yetkiler, "ülkemiz planlı kalkınmanın gereksiniminden doğan" sorunlarla çözüm getirmemiş ve tüm bu nedenlerle yeni bir düzenlemeye gidilmesi temel bir gereksinim haline gelmiştir. Geline yer 1983 doğumlu 2886 sayılı "Devlet İhale Yasası"dır. Evet mülga edilen son yasanın yerine konan ve bugünlerde mülga (kaldırmaya) etmeye çalıştığımız 2886'ya...

Sonuçta, 2886 sayılı "Devlet İhale Yasası" 08.09.1983

tarihinde, Danışma Meclisinde kabul edilmiş, 10.09.1983 tarih ve 18161 sayı Resmi Gazete'de yayınlanmış ve 95. Maddesi hükmü gereğince de 01.01.1984 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 02.03.1984 tarih ve 2990 sayılı kanun ile 2886 S.Kanunun 2,11,13,15,28,44,51,81 ve 89. Maddeleri değiştirilmiştir. 2886 sayılı devlet ihale kanunun genel bütçeli dairelerle, katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, değiş tokuş (trampa), mülkiyetin aynı hak tesisi (özel mülkiyet) ve taşıma işlerini kapsar. Bu işlemlerde ilgili ilkeler kanununda şöyle sıralanmıştır. Gereksinimlerin en iyi biçimde uygun koşullarda ve zamanında karşılanması, ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması temel olgudur; Başka başka istekliler tarafından karşılanması gelenekleşmiş çeşitli işler bir eksiltmede toplanamaz; ihale konusunu oluşturan işler kısımlara bölünemez; ihaleler için niteliğine göre en uygun fiyatla sağlanabilecek mevsimlerde yapılır.

2886 kesinlikle 2490'nın bir değiştirilmiş şekli değildir. Tamamen değişik görüş ve anlayışla hazırlanmıştır. Tasarı farklı kurumlarıyla yeni bir yöntem getirmiştir getirmesine de, 28. Maddeye göre her yıl uygun bedel bildiri (Tebliğ) yayımlama gereksinimi de duymuştur.

2886 Tasarısı hazırlanırken: Tasarının günün gereksinimlerine yanıt verebilecek şekilde düzenlenmesi öngörülmüştür ve bu nedenle, 2490'nın uygulanmasında karşılaşılan güçlükler, gerçek rekabeti köstekleyen ve haksız rekabeti teşvik eden unsurlar birer birer ele alınmış ve mesleki kuruluşların, bu kanunda yapılmasını gerekli gördükleri değişiklik teklifleri ve müfettiş raporları dikkate alınmıştır.

KADUK EDİLMİŞ DEVLET İHALE KANUN TASARILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

2886'ya ulaşıncaya dek zaman zaman DEVLET İHALE KANUN TASARILARI hazırlanmıştır. Bunlardan Maliye

Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunumu Bakanlar Kurulunca 15.07.1972 tarihinde kararlaştırılan DİKT ile Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanan ve 07.09.1981 tarihinde Bakanlar Kurulunca Milli Güvenlik Konseyine sunulan DİKT'in hazırlanmasını gerektiren nedenlere baktığımızda her ikisinde de aynı vurgulara rastlıyoruz. Aynı vurgu bir yana; 1972'nin DİKT nedenlerine aynen 1981 DİKT'inde yer verilmiştir. Burdan anlaşıldığı kadarıyla KADUK edilen 1972 Devlet İhale Kanun tasarısı tekrar 1981'de ele alınmış. Bu da bize şunu göstermektedir; DİKT'ler; sivil toplum ve meslek odalarından yoksun sürekli aynı odaktan DİKTE ettirilerek devletin yasası haline getirilmektedir.

"Tasarılar hazırlanırken yapılan incelemeler" alt başlıklarında:

-Tasarının, günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenebilmesi için, bir taraftan; 2490 sayılı kanunun uygulanmasında karşılaşılan güçlükler, gerçek rekabeti destekleyen ve haksız rekabeti teşvik eden unsurlar birer birer ele alınmış.. v.s. şeklinde aynı gerekçeler sıralanmış. Yalnız 1981 DİKT'in de (farklı olarak) ayrıca diye başlayan -ABD,Fransa ve Belçika gibi yabancı memleketler mevzuatı mukayeseli olarak incelenmiş ve bu mevzuatla ilgili yerli ve yabancı uzmanların etütleri tetkik olunmuştur- gerekçesi konmuş. Ne de olsa batılıyız.

Her iki tasarının getirdiği yeniliklere bakmazdan önce, ister istemez işin içinde BATI olması nedeniyle 1981 DİKT'inin getirdiği yeniliklerin daha çağcıl (yeni) olacağını düşünüyorsunuz. Ne yazık ki; Yeni yeni yeniliklerden çok, genelde kıvrak ve ikame arkaik maddeler diziminden oluşan, eski yinelenmelere rastlıyorsunuz. Fakat, çok önemli bulduğum, 13 Maddeden oluşan 1972 DİKT'in 3-4-12 ve 13. maddelerin, 1981 DİKT'inde yer verilmediği görülüyor. Onları şöyle sıralayalım.

-3. madde : "İktisadi Devlet Teşekkülleri için, 792 sayılı kararname ile verilen rüçhanlı (üstünlük) durum kaldırılmış. Devlet alım ve satımlarında özel sektöre dahil teşebbüslerle İDT ve müesseseleri eşit muameleye ve aynı statüye tabi tutulmuştur."

-4. madde : << Bir yılı aşan taahhütlerde sözleşmelerin gözden geçirilmesi ve fiyat tahavvüllerine (değişimlerine) adaptasyon imkanları hazırlanmıştır.>>

-12. madde : "Değişen şartlara süratle ve kolaylıkla intibakı sağlamak maksadıyla kanunda yazılı hadleri bir katına kadar yükseltmek veya yarıya kadar indirmek hususunda hükümete yetki verilmek suretiyle kanun hükümlerinde bütünlük ve devamlılık sağlanmıştır."

Gerek 1972, gerekse 1981 DİKT'inde şöyle bir vurgu var: "halen yürürlükte bulunan 2490" sayılı yasa, birçok eklerine

karşın en az değişiklik gören kanunlarımızdan biridir. Bununla beraber, oldukça katı ve esneklikten mahrum hükümleri ile bugünün ihtiyaçlarına ve özellikle planlı kalkınma devresinin icaplarına cevap vermediği de bir gerçektir. "Tasarı hazırlanırken yapılan incelemeler" alt başlığında da:

"Tasarının, günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenebilmesi için, bir taraftan 2490 sayılı kanunun uygulanmasında karşılaşılan güçlükler, gerçek rekabeti destekleyen ve haksız rekabeti teşvik eden unsurlar birer birer ele alınmış.." şeklinde benzer vurgu yapılmış. Bence önemli olgular birer birer değil ele alınmak, (biraz abartı olacak ama) birer birer elden düşürülmüş.

Bilindiği gibi 1981 D.İ.K.T.'i 2886 sayılı "Artırma eksiltme ve ihale kanunu"na dönüştürüldü. Yukarıda değindiğim 1972 D.İ.K.T.'inden çıkarılan maddelerin hiçbirisi sonradan 2886'da yer bulmadı. Belki benim gözümünden kaçmış olabilir ama, ne 22.08.1983 tarihli bütçe-plan komisyonu raporunda, ne 20.02.1984 tarihli kanunlar ve kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı gerekçesinde, ne de 28.02.1984 tarihli Plan-Bütçe Komisyon raporunda bu maddelere (yeniden) yer verildiğine rastladım.

Bu yaklaşımlar bütününde hazırlanan 2886 sayılı "artırma-eksiltme ve ihale yasası", mülga (kaldırılan) yasasından farklı birşey değildir. Ancak Danıştay, Yargıtay, Sayıştay kararlarından uygulama kabiliyeti olanlar ilgili maddelerin altına alınarak, 2886'ya 2490'a göre biraz daha fazla kimlik kazandırılmaya çalışılmıştır.

2490'nın mülga edilmesi ile 2886 yaşama geçirildi. Aslında 2886, 28. Madde ile kendisini adeta mülga etmiş gibi. 28. maddeye göre devlet her yıl "UYGUN BEDEL TESPİTİ" için "UYGUN BEDEL TEBLİĞİ" sunmaktadır. Bu tebliğ esaslarına göre işin en yüksek fiatı değil, yapılabirlik fiatı saptanıyor. Fakat 1993 ve 1996 da amacından farklı olarak, en yüksek tenzilat, diğer yıllarda ortalama fiyat yöntemi uygulandı. En yüksek tenzilat (indirim) yöntemi bildiğimiz gibi 2490'nın temel ilkesi... Peki kardeşim 2490'ı niye mülga ettin! Onun günahı neydi?

1984 yılından itibaren uygulanan 2886 sayılı yasa ile önce, ihale indirimi %20 ile sınırlandırılmış, aynı teklif atanlardan en fazla ek teminat veren istekliye iş verilmiş ise de bunun uygulanmasında istenilen sonuç alınamamıştır. Bunun üzerine yükleniciye verilen sicil puanları dikkate alınmış ve sapma hesapları yapılarak ve ortalama puan yöntemi ile istekli seçimine gidilmiştir. Ancak bu uygulamada da güçlü firmaların dosya toplamak suretiyle ortalama puanı kendi yönlerine çekerek işlere sahiplendikleri görüldü. Bu yaklaşım yeni yüklenicileri tamamen dışlamıştır. Bu sefer 1993 yılında uygun bedelin en yüksek indirim kabul edilerek yeniden 1984 öncesine dönülmüş ise de bunun yine yüksek

indirimlere neden olduğu görülmüştür. 1994 ve 1995 yıllarında yine ortalama esasa, 1996 yılında da en yüksek indirimle gidilmiş fakat, bu uygulamaların hiçbiri istenilen kaliteyi yakalayamamıştır. Halbuki, 2886'nın 28. Maddesi ile getirilmek istenen; "KAMU YAPILARINDA İSTENİLEN KALİTEYİ YAKALAMAK" idi. Ne raslantı ki 2490'nın mülga edilmesindeki amaç da bu idi... Dedim ya 2886 kendi kendini "MÜLGA ETTİ-KALDIRDI" Sözün özü, 2886 YE TERSİZ! Neden mi? Devam edelim:

2886'ya bağlı idarelerin kapalı teklif usulü ile yapılan ihalelerde, ihalelere katılacaklar her yıl yayınlanan uygun bedel tebliğ esaslarına göre yapılan işlemler neticesinde belirlenmektedir. Bu kriterlere göre nitelikli yükleniciler ayırt etme olanağı yaratılmamakla herkesin ihaleye katılması sağlanmaktadır. Bu da gruplaşmaları, dahası mafyalaşmayı (çakallaşmayı) beraberinde getirmektedir. Aldığımız duyumlara göre 1997'de çıkmakta olan Uygun Bedel Tebliğine göre esas, en yüksek tenzilatmış Ne diyelim?!. Kurşun atan kurşun yiyen vatanseverlerimize hayırlı olsun!...

ÖNERİLER

Eğer Amaç; Eşit rekabet koşullarında yapımdaki kalite ve güvenliği yakalamak ise, çağın gelişim sürecine ve teknolojilerine özdeş yasa ve yönetmelikleri yaşama geçirmemiz gerekmektedir. Bunun için bilinen geleneksel önerilerin dışında bazı önerileri sıralayacağım. Önerilerim modüler çözümden çok radikal çözümler doğrultusunda olacaktır.

1)Yeni bir devlet ihale yasası için,yeni bir devlet ihale kanun tasarısı hazırlanmalıdır. Bunun için bir DİKT komisyonunun kurulması temel koşul olmalıdır. DİKT komisyonu; ilgili sivil toplum örgütleri, ilgili meslek odaları (tabipler, mali müşavirler), Baro, Sosyal Güvenlik, Maliye ve Bayındırlık Bakanlığı uzmanlarından ve ilgili akademisyenlerden oluşmalıdır.

2) Alım, satım ve ihale işlemlerinde belli orandaki kesintilerle bir "YAPI FONU" oluşturma. Bu FON; sivil insiyatifler meslek odaları ve ilgili Bakanlık mensubu üyelerin oluşturulacağı bir kurul aracılığıyla yönetilerek yüklenicilere düşük faizli kredi olanağı sağlanmalıdır. Bu yaklaşım ödenekler nedeniyle iş gecikmelerini önleyeceği gibi hızlı üretim ve gelecekteki yatırımların kolaylığını sağlayacaktır.

3)Yüklenici olmak isteyen mühendisler Devlet Bankaları aracılığıyla "Teminat mektubu" kolaylığı sağlanmalıdır. Bunun yüklenicilik hizmetlerini disipline ederek, kaliteli üretim sürecini başlatacağına inanıyorum.

4) 1972 Devlet İhale Kanunu'nun getirdiği yeniliklerden biri olan fakat 1981 DİKT'ine dolayısıyla, 2886 sayılı Devlet İhale Yasasına yansımayan "Değişen şartlara süratle ve

kolaylıkla intibakı sağlamak maksadıyla kanunda yazılı hadleri bir katına kadar yükseltmek veya yarıya kadar indirmek hususunda hükümete yetki verilmek suretiyle kanun hükümlerinde bütünlük ve devamlılık sağlanmıştır." İçeriğindeki 1972 DİKT'inin yenilikler başlıklı 12. maddeye işlerlik kazandırılmalıdır. Bilindiği gibi son yasaya göre yüklenici için %60 fazlasını yapabilmektedir. %100 lük artışlarda iş yeniden ihale edilmekte, bu da işin akışını olumsuz etkilemektedir.

5) Kısacası 1972 DİKT'inin getirdiği yenilikler başlığının özellikle 3. maddesi 4. maddesi 12 ve 13. maddeler ihale yasalarına yansıtılmalıdır.

6) Mühendislerin Mimarların kamu ve özel sektörde çalışırken iş denetleme belgesi olarak aldıkları karnelerin belli bir bölümünü iş bitirme olarak esas alınmasını sağlayacak düzenlemelerden sonra, karnenin salt keşif bedeline göre dikkate alınmasını sağlayacak düzenlemelere gidilmelidir.

7)Müteahhitlik sektörü disipline edecek örgütlülüğe kavuşturulmalı, bu sektörü azaltacak düzenlemelere gidilmelidir. Örneğin işini yapmayarak taahhüdü fesh edilen veya işin kalitesini düşüren yüklenicilerin teminatları irat kaydedilmesi yanında, cezai müeyyideler artırılmalı bu sektöre bir daha dönüşleri engellenmelidir.

8)Yüklenici sektöründe kesinlikle şirket etkinliği bazında mühendislik nosyonu ve formasyonu aranmalıdır.

9) Karne yönetmeliklerindeki göreceli formaliteler kaldırılmalı bürokrasi işlemlerindeki abartılar azaltılmalıdır. Örneğin resmi kurum tarafından denetleme belgesi alan mühendisten yükleniciye verdiği taahhüt belgesi istenmemeli. Çünkü yüklenicinin şantiye şefi olduğunu belgeleyen en somut belge mühendisin resmi kurumdan aldığı iş denetleme belgesidir.

10) Her türlü şaibeye açık olan yeterlilik sistemi kaldırılmalı, karnesi ve teminatı ve iş bitirmesi olan herkes yeterlilik belgesi alabilmelidir.

11) Devletin daha etkin ve sağlıklı denetim yapabilmesi için kamudaki teknik kadronun ekonomik bakımdan güçlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin yüklenicinin tenzilat oranı yarım puan atılarak bu oranın kontrollük örgütüne eşit olarak dağıtımını sağlayacak bir sistem. «Örneğin Teknik kontrol fonu » kurulmalıdır.

KAYNAKÇA:

- 1) 2490 sayılı yasa
- 2) 2886 sayılı yasa
- 3) 1972-1981 Devlet İhale Kanun Tasarılar
- 4) "Türkiye tarihi üzerine- (Stefanos Yerasimos)"